

De svigter skolebørnene

AF NIELS ARBØL, LEKTOR, DRONNINGSLUND JP 17/8-12

Det dybere problem med skolen er forældrene selv og politikerne. Det er ikke folkeskolen, men familien, som er den vigtigste velfærdsinstitution i samfundet.

Skoleåret har ringet ind for tusinder af nye forventningsfulde skolebørn, deres forældre er som oftest lige så spændte og interesserede som deres børn i den nye verden, de går ind til, og politikerne har igen i år udkastet nye tanker om fremtidens skole.

Eksempelvis har børne- og undervisningsministeren lanceret "en Ny Nordisk Skole". Den bygger på erkendelsen af, at børns uddannelse og skolegang er en væsentlig del af grundlaget for den enkeltes levevilkår i fremtiden og en afgørende faktor for, hvordan Danmark skal kunne klare sig i en globaliseret økonomi.

Tidligere har politiske ledere udkastet ambitiøse planer om, at Danmark skal genvinde den internationale førerposition på skoleområdet, det var kendt for tidligere. Målet har været, at 95 pct. af en årgang skulle tage en ungdomsuddannelse inden år 2010 (dette blev senere forlænget til 2015), at danske skolebørn skal være i top-fem internationalt i 2020, og at eleverne skal blive blandt verdens bedste inden for de grundlæggende fagområder. Virkeligheden taler imidlertid et ganske andet sprog:

Hver fjerde elev i folkeskolen vurderes af lærerne som vanskelig

En meget stor del af lærernes arbejdstid går med disciplinære problemer

Hen ved en femtedel af nye folkeskolelærere opgiver arbejdet efter få år

Hvert ottende barn modtager specialundervisning, fordi det ikke kan følge med

Danske børn ligger som nummer 20, hvad angår læsning i forhold til 33 OECD-lande og har kun 5 pct. gode læsere mod et gennemsnit på 8

Hele 17 pct. af danske unge er funktionelle analfabeter

7. Hver femte unge voksne har kun folkeskolebaggrund

Siden 1995 er antallet unge, der gennemfører en ungdomsuddannelse, faldet støt.

Indtil nu synes det, som om både forældre og politikere har været tilbøjelige til at placere ansvaret hos selve skolen, som vi kan se af de politiske udmeldinger ved hvert skoleårs begyndelse. Men faktisk har systemet af folkeskole og friskoler i denne udvikling stort set fungeret ganske udmærket.

Hvad var det, der skete i 1960'erne, da Danmark bevægede sig væk fra at tilhøre skoleeliten til gradvist at indtage en plads blandt de middelmådige eller ligefrem

dårligste i faglig henseende? Det dybere problem med skolen er forældrene selv og politikerne – og lad os tage dem i den rækkefølge.

Vi er jo nok bekendt med, at forældre har et stort ansvar for deres børns skolepræstationer. Senest blev vi mindet om, at hvert fjerde småbarn føler sig træt eller uoplagt i skolen (JP 13/8). Og de fleste er trætte, fordi forældrene ikke får lagt dem i seng i ordentlig tid. De får lov at spille for meget computer og se tv for sent. Andre børn er uoplagte, fordi deres forældre ikke har givet dem en sund og nærende morgenmad.

Men forældrenes problem er langt større, især når vi ser på, hvor dårligt danske elever klarer sig i læsning. Læsning er på en måde forudsætningen for at kunne klare sig godt i alle andre fag.

Danske småbørn har et markant mindre ordforråd end børn fra en række andre vesteuropæiske lande, og de har den laveste ordforståelse i en sammenligning med børn fra 18 forskellige europæiske lande eller sprogområder. Når danske børn er 15 måneder gamle, har de et gennemsnitligt ordforråd på 80 ord, mens spanske børn har næsten 200 ord at gøre godt med. Og antallet af børn, der bliver henvist til talepædagog, er steget voldsomt. Det drejer sig vel at mærke om etnisk danske børn.

Meget tyder på, at den danske institutionsopdragelse af børn er en vigtig del af forklaringen på denne problematiske udvikling.

I modsætning til Danmark har lande som Sydkorea, Finland og New Zealand gennem alle årene ligget helt i toppen af de internationale Pisa-undersøgelser med hensyn til skolefag, særligt læsning. Og de bruger endda væsentligt færre økonomiske ressourcer på skolen.

Hvad er deres hemmelighed? Det er der naturligvis flere forklaringer på. Der er også meget store kulturelle forskelle mellem landene. Men netop derfor er det påfaldende, at ét træk genfindes hos dem alle tre: den tid, som mødre bruger på at være sammen med deres børn i de første år af deres liv – de år, som er så vigtige for såvel børns følelsesmæssige som sproglige udvikling.

Lad os i den forbindelse se bort fra Sydkorea, hvor den strenge asiatiske arbejdsmoral, der gælder for manden i erhvervslivet, modsvares af en lige så stærk forventning om, at kvindens fokus alene er rettet mod hjem og familie. De er meget engageret i børnenes skole, men børnene selv kan være på nippet til at segne under byrden af eksamener, adgangskrav og af konkurrencen med deres kammerater.

Så er der langt mere grund til at kaste blikket på New Zealand, hvis baggrund er en vestlig ?. Alligevel vælger over halvdelen (53 pct.) af de newzealandske mødre at stå uden for arbejdsmarkedet, så længe de har et barn under fem år.

Indtil slutningen af 1990'erne bragte den danske presse den ene jublende beretning om det new zealandske skolevæsen efter den anden, som skulle være til inspiration for den nye folkeskolelov. Men snart efter slukkedes det håb, man havde stillet folkeskolen i udsigt, og debatten lukkedes. Da var det nemlig blevet erkendt, at den newzealandske model var baseret på en solid skare af familiemødre, der opgav erhvervsarbejdet i nogle år for at hellige sig børnenes opdragelse og uddannelse.

Den tredje topscorer er Finland, der de fleste af årene har ligget som nummer ét i de internationale undersøgelser med hensyn til de grundlæggende fag læsning, matematik og naturfag. Landet er blevet verdenskendt for sine resultater og sin uddannelseskultur. Men netop fordi der er tale om en kultur, er det ikke så nemt at trække de faktorer frem, som er årsagen til Finlands succes, og som umiddelbart kan efterlignes i andre lande.

Hvad der slår den besøgende i en finsk skoleklasse, er ganske særligt, at der hersker ro, disciplin og respekt for underviseren, tre simple ting som den danske folkeskole mangler i eklatant grad. Så hvis de finske elever både har en langt bedre opførsel i klassen end de danske elever og heller ikke har samme læse- og indlæringsproblemer, kunne forklaringen måske ligge i hjemmet, de kommer fra.

Der er således en lang tradition for, at forældre læser historier for deres børn hjemme. Det betyder, at mange af de finske børn faktisk er i stand til at læse, før de kommer i skole. Dette er langt fra tilfældet i Danmark, hvor undersøgelser har vist, at halvdelen af de danske forældre tilsyneladende ikke engang har tid til at hjælpe deres børn med de lektier, de får for i skolen.

Og de finske mødre tager sig tid til børnene. Den fortsatte stigning i anbringelse af de mindste børn i daginstitution, som har kendetegnet Danmark, er ikke foregået i Finland. Halvdelen af de finske mødre vælger at passe deres 0-3 årige barn hjemme. Den anden halvdel vælger i vid udstrækning halvdagsarbejde. Faktisk går langt de fleste finske mødre først op på fuld tid, når det yngste barn har nået skolealderen

Det kunne se ud til, at de hjemmearbejdende finske mødre har en stor del af æren for deres børns fine skoleresultater. I al fald er det en kendsgerning, at den tryghed, som de finske skolefolk taler om som et særkende ved deres undervisningskultur, grundlægges i familien – og allerede før, børnene kommer i skole.

Og danske politikere? Uanset ideologisk farve har den ene regering efter den anden presset mødrene ud på arbejdsmarkedet så tidligt som muligt efter barselsorlov – og på fuld tid. Men dette samfundsmønster går ud over den lille menneskehjerne, der er alt for sårbar til at blive overladt skiftende og fortravlede pædagoger i en vuggestue. Den lille hjerne hører hjemme hos moderen eller en anden nær omsorgsgiver i al fald de første tre år af dets liv.

Tidligere statsminister Lars Løkke Rasmussen udtalte på et årsmøde: »Folkeskolen er den vigtigste velfærdsinstitution, vi har. Det er dér, vi udvikler sammenhængskraft, tilliden mellem mennesker. Det er dér, vi lærer at blive ordentlige mennesker.«

Men ministeren tog fejl. Det er ikke folkeskolen, men familien, som er den vigtigste velfærdsinstitution i samfundet. Det er ikke folkeskolen, men familien, der skaber sammenhæng og tillid i tilværelsen. Det er ikke folkeskolen, men familien, der lærer børn at blive ordentlige mennesker. Og som derved også lægger grunden til deres skolepræstationer.